

Anekant Education Society's
**Tuljaram Chaturchand College of Arts, Science and
Commerce, Baramati
(Autonomous)**

Department Of Sanskrit

Course Structure For T.Y.B.A SANSKRIT

Semester	Paper Code	Title of Paper	No. of Credits
V	SAN3501	संस्कृत भाषा प्रबोध:- १	3
VI	SAN3601	संस्कृत भाषा प्रबोध: -२	3

Department of Sanskrit

Syllabus For T.Y.B.A. Sanskrit (w.e. f. June, 2021)

Academic Year 2021 – 2022

Title of Paper: संस्कृत भाषा प्रबोध:- १

Class: T.Y.B.A. (Semester-V)

Paper Code: SANGEN3501

Credits: 3

Total No. of Lectures: 48

❖ Learning Objectives

- भारतीय संस्कृतीचा एक महत्वाचा घटक असणाऱ्या रामायण महाभारत या आर्ष महाकाव्यांची शैली व भाषिक वैशिष्ट्ये अभ्यासणे.
- संस्कृत भाषेतील लिखित ऐतिहासिक पुरावे, नोंदी यांची ओळख करून देणे.
- अन्य विषयांच्या अध्ययनासाठी असणारी संस्कृत भाषेच्या अभ्यासाची उपयुक्तता अधोरेखित करणे.

❖ Learning Outcomes

- रामायण-महाभारत या आर्षमहाकाव्यांचा आणि प्राचीन भारतीय जीवनपद्धतीचा परिचय
- संस्कृत भाषेतील प्राचीन तसेच आधुनिक संस्कृत काव्यांच्या व्याप्तीचे आकलन
- भाषिक कौशल्यांचे इतर विषयांच्या अभ्यासासाठी पूरक घटक म्हणून उपयोजन

सत्र-५

अ) संस्कृत आर्षमहाकाव्यांचा परिचय- (२० तास)

- रामायण व महाभारत यांचा सामान्य परिचय
- रामायण व महाभारत यातील निवडक वेचे
  - चित्रकूटशोभावर्णनम् (रामायण अयोध्याकांड अध्याय ९४, निवडक श्लोक)
  - अज्ञातवासे पांडवानां रूपान्तरविचारः (महाभारत विराटपर्व अध्याय १-३, निवडक श्लोक)

ब) आधुनिक संस्कृत साहित्याचा परिचय- (८तास)

- वैनायकम् आणि भीमायनम् मधील निवडक भाग

क) संस्कृत कोरीवलेखांचे वाचन- (१२ तास)

- ऐहोळे भित्तिलेखः द्वितीय पुलकेशी प्रशस्ती (शके ५५६)
- मथुरा स्तंभलेखः द्वितीय चंद्रगुप्त

ड) उपयुक्त संस्कृत व्याकरण- (८तास)

- क्रियापदविचार(गण व पद या संकल्पना,वर्तमानकाळ व भूतकाळ)(८तास)

❖ संदर्भग्रंथ-

- १) आर्ष महाकाव्ये आणि पुराणे- डॉ.अंबरीष वसंत खरे, त्रिधारा प्रकाशन,पुणे, २०२१
- २) श्रीरामायण महाकाव्य पं. श्री. दा. सातवळेकर, स्वाध्याय मंडळ, पारडी (सूरत)
- ३) वैनायकम्, डॉ. ग.बा.पळसुले,शारदा गौरव ग्रंथमाला, पुणे
- ४) भीमायनम्, प्रा. प्र. शं. जोशी
- ५) उत्कीर्णकाव्य, डॉ.अंबरीष वसंत खरे, त्रिधारा प्रकाशन,पुणे, २०२०
- ६) पुराभिलेखाविद्या, शोभना गोखले, काँटिनेंटल प्रकाशन, पुणे
- ७) सुगम संस्कृत व्याकरण, प्र. शं जोशी, नितीन प्रकाशन, पुणे

Department of Sanskrit

Syllabus For T.Y.B.A. Sanskrit (w.e. f. June, 2021)

Academic Year 2021 – 2022

Title of Paper: संस्कृत भाषा प्रबोध:- २

Class: T.Y.B.A. (Semester-VI)

Paper Code: SANGEN3601

Credits: 3

Total No. of Lectures: 48

❖ Learning Objectives

- संस्कृत नाट्यशास्त्राचे परिचयात्मक अध्ययन करणे
- अभिजात संस्कृत नाटकांची भाषाशैली, विषयमांडणीची पद्धत व भावोत्कटता अभ्यासणे
- आधुनिक संस्कृत नाटकांची भाषाशैली, विषयमांडणीची पद्धत व भावोत्कटता अभ्यासणे
- संस्कृत नाटकांमध्ये कालानुरूप झालेले बदल जाणून घेणे
- हस्तलिखितांचे महत्त्व जाणून घेऊन त्यांच्या संवर्धनासंबंधी माहिती मिळवणे व तत्संबंधी कौशल्य आत्मसात करणे
- संस्कृतक्षेत्रातील करिअर व उच्चशिक्षणाच्या संधींविषयी माहिती देणे

❖ Learning Outcomes

- संस्कृत नाट्यशास्त्राचा परिचयअभिजात व आधुनिक संस्कृत नाटकांमधील फरक आणि त्या फरकांची कारणमीमांसा करण्याची क्षमता
- संस्कृत नाटकांमधील मानवी भावभावनांचे चित्रण व त्यांचे महत्त्व जाणून घेण्याची क्षमता
- प्राचीन हस्तलिखितांचे संरक्षण आणि तत्संबंधी विज्ञानवादी दृष्टीकोनाचा विकास
- संस्कृतमध्ये व्यवसाय अथवा नोकरी करण्यासाठी आवश्यक असणाऱ्या कौशल्यांची माहिती

सत्र-६

अ) संस्कृत नाट्यपरंपरेचा परिचय (३२ तास)

१) नाट्यशास्त्र संकल्पनेची तोंडओळख

२) स्वप्नवासवदत्तम्, उत्तररामचरितम्, मुद्राराक्षसम् या नाटकाच्या कथावस्तु आणि लेखक यांचा परिचय

स्वप्नवासवदत्तम् (पाचवा अंक), उत्तररामचरितम् (पहिला/ तिसरा अंक), मुद्राराक्षस (पहिला अंक)

३) आधुनिक संस्कृत नाटक: उत्तिष्ठ कौन्तेय ८ तास

ब) संस्कृत हस्तलिखितशास्त्राचा परिचय, हस्तलिखितांचा अभ्यास व गटकार्य (१२ तास)

क) सद्यकालीन संस्कृत क्षेत्राचा आढावा - (४ तास)

१) संस्कृतक्षेत्रातील उच्चशिक्षणाच्या संधी २) संस्कृतक्षेत्रातील अर्थार्जनाच्या संधी

३) संस्कृतक्षेत्रात करिअर करण्यासाठी आवश्यक क्षमता व कौशल्ये

❖ संदर्भग्रंथ-

१. संस्कृत नाटके आणि नाटककार, गो. के. भट, कॉटिनेंटल प्रकाशन, पुणे

२. संस्कृत नाट्यसृष्टी, गो. के. भट, कॉटिनेंटल प्रकाशन, पुणे

३. स्वप्नवासवदत्तम्, गो. के. भट(संपा.), पॉप्युलर पब्लिशिंग हाऊस, सुरत

४. उत्तररामचरितम्, गो. के. भट(संपा.), पॉप्युलर पब्लिशिंग हाऊस, सुरत

५. मुद्राराक्षसम्, डॉ. रा. शं. वाळिंबे, मे. जोशी आणि लोखंडे प्रकाशन, पुणे

६. अभिजात संस्कृत साहित्याचा इतिहास, डॉ. मंजुषा गोखले, डॉ. गौरी माहुलीकर, डॉ. उमा वैद्य, ऋतायन संस्था, मुंबई

७. रूपकचतुष्टयम्, डॉ. ग. बा. पळसुले, डॉ. ग. बा. पळसुले सत्कारसमिति: (पुष्पम्-२)

८. पुराभिलेखाविद्या, शोभना गोखले, कॉटिनेंटल प्रकाशन, पुणे

९. Introduction to Indian Epigraphy, G. S. Gai, Central Institute of Indian Languages Mysore